

Pedriatri Hemşireliği Dersi Alan Öğrencilerin Merhamet Düzeyleri ve Otizme Karşı Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Kesitsel Çalışma

Examination of the Relationship Between the Students Taking Pediatric Nursing Course between the Levels of Compassion and Their Attitudes to Autism: Cross-Sectional Study

Çiğdem ERDOĞAN^a, Sibel Serap CEYLAN^a

^aPamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği ABD, Denizli, Türkiye

ÖZET Amaç: Otizm, belirtileri erken dönemde başlayan, etkileri ömür boyu süren gelişimsel bir bozukluktur. Otizm hem çocukların hem de ebeveynlerinin yaşamında fiziksel, psikolojik ve sosyal sorunlara neden olabilmektedir. Pedriatri hemşireliği dersi alan öğrencilerin merhamet düzeyleri ile otizm konusundaki tutumlarının belirlenmesi, öğrencilerdeki merhamet duygusu ile otizme yönelik tutumları aralarındaki ilişkinin ortaya çıkarılmasıdır. **Gereç ve Yöntemler:** Kesitsel olarak yapılan bu araştırma, pedriatri hemşireliği alan 139 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın gerçekleştirilmesi için gerekli izinler alınmıştır. Araştırmada veriler hazırlanan "Öğrenci Sosyo-Demografik Bilgi Formu", "Otizm Spektrum Bozukluğuna Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği" ve "Merhamet Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. **Bulgular:** Çalışmada, öğrencilerin merhamet düzeylerinin oldukça yüksek olduğu ve otizme yönelik olumsuz tutumlarının düşük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin Merhamet Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamaları ile Otizm Spektrum Bozukluğuna Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği aldıkları puan ortalaması arasında negatif yönde orta düzeyde bir korelasyon olduğu görülmektedir. Öğrencilerin merhamet puanları otizme yönelik tutumlarının değişiminin %13,4'ünü açıklamış ve bu değer istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. **Sonuç:** Pedriatri hemşireliği dersi alan öğrencilerinde otizmlilere yönelik bakım vermede diğer etkenlerin yanında merhamet duygusunun da etkili olduğu düşünülmektedir. Hemşirelerin eğitimi sırasında profesyonel gelişimlerinin desteklenmesi kadar insani duyguların gelişimi de son derece önemli olduğu bu çalışmada belirlenmiştir. Bu nedenle öğrencilerde merhamet duygunun geliştirilmesi ve otizmlilere yönelik olumlu tutumlar geliştirilmesini destekleyici diğer faaliyetlerin desteklenmesi önerilmektedir.

ABSTRACT Objective: Autism is a developmental disorder with early symptoms and lifelong effects. Autism can cause physical, psychological and social problems in the lives of both children and their parents. The aim of this study is to determine the compassion levels of the students who take pediatric nursing course and their attitudes towards autism, and to reveal the relationship between the students' sense of compassion and their attitudes towards autism. **Material and Methods:** This cross-sectional study was conducted with 139 pediatric nursing students. Necessary permissions were obtained to conduct the research. The data in the research were collected using the "Student Socio-Demo Graphic Information Form", "Social Attitudes Towards Autism Spectrum Disorder Scale" and "Compassion Scale". **Results:** In the study, it was determined that the students' compassion levels were quite high and their negative attitudes towards autism were low. In addition, it is seen that there is a moderate negative correlation between the mean scores of the students on the Compassion Scale and the mean score of the Social Attitudes towards Autism Spectrum Disorder. The students' compassion scores explained 13.4% of the change in their attitudes towards autism, and this value was found to be statistically significant. **Conclusion:** It is thought that the feeling of compassion is also effective in providing care to individuals with autism, among other factors, in the students who take the course of pediatric nursing. It has been determined in this study that the development of human emotions is as important as supporting the professional development of nurses during their education. For this reason, it is recommended to support other activities that support the development of compassion in students and the development of positive attitudes towards individuals with autism.

Anahtar Kelimeler: Pedriatri hemşireliği; öğrenci hemşire; otizm; tutum

Keywords: Pediatric nursing; student nurse; autism; attitude

Otizm, belirtileri erken dönemde başlayan, etkileri ömür boyu süren çocuklarda konuşma ve sosyal etkileşim becerilerinde bozukluklar ile karakterize

olan ve çocukları etkilediği kadar ailelerini de etkileyen gelişimsel bir bozukluktur. Otizm belirtileri çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine göre farklılık

Correspondence: Çiğdem ERDOĞAN

Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği ABD, Denizli, Türkiye

E-mail: cigdemg@pau.edu.tr

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences.

Received: 11 Jan 2022

Received in revised form: 13 May 2022

Accepted: 03 Aug 2022

Available online: 16 Aug 2022

2146-8893 / Copyright © 2022 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

göstermektedir.¹⁻⁴ Otizmlı çocuklarda göz göze temas kurmada, sosyal uyaranları anlamada, beden dilini kullanmada yetersizliğe bağlı davranış sorunları görülmektedir. Sosyal etkileşimde bozukluk, sözel iletişimi başlatmada ve sürdürmede zorluk, stereotipik ve yineleyici dil kullanımına bağlı ekolalik konuşma ve hareketler otizm bozukluğu olan çocukta görülen tipik belirtilerdir.¹⁻⁴

Otizm hem çocukların hem de ebeveynlerinin yaşamında fiziksel, psikolojik ve sosyal çeşitli sorunlara neden olabilmektedir.⁵⁻⁹ Pediatri hemşiresinin otizmlı çocukların bakımında önemli rolleri bulunmaktadır. Pediatri hemşiresi yaptığı fizik muayene ve gözlemlerle erken tanılamada, ilerleyen dönemlerde de danışmanlık ve eğitim ile aktif rol almaktadır. Hemşire çocuk ve aileye yaklaşırken sabırlı, hoşgörülü ve merhametli olmalıdır.^{4,9}

Merhamet “bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı duyulan üzüntü, acıma” olarak tanımlanmaktadır. İnsani bir değer olan merhamet sadece zor durumdaki bireye acıma hissi değildir.¹⁰ Merhametli bireylerde tüm canlılara karşı sevgi ve şefkatle bakma, onları kötülüklerden koruma, yardımcı olma gibi niyet ve davranışlar görülmektedir.¹¹ Merhamet duygusu sağlık alanındaki temel değerlerden birisi olarak kabul edildiği gibi hemşirelik mesleğinde de bakımın içinde yer alması gereken önemli bir kavram olarak tanımlanmaktadır.^{10,11}

Merhamet duygusu hemşirelerin bakım vermesini kolaylaştırmaktadır. Gereksinimlerini karşılayamayan bireye yardım etmeyi amaçlayan hemşirelik mesleği hastalara karşı merhametli olmayı gerektirir.^{12,13} Bu nedenle hemşirelik mesleğinde yer alacak bireylerin merhamet düzeyi bakımın kalitesi açısından önemlidir. Özellikle pediatri kliniklerinde çalışan hemşirelerin merhamet düzeyinin yüksek olması bakım kalitesinin, hasta memnuniyetinin ve hemşirelerde mesleki doyumun artırılmasında önemlidir.¹⁴

Pediatri hemşireliği dersinde öğrencilere otizmlı çocuklara bakım verme konusunda eğitim verilmektedir. Ayrıca ders öğrencileri kliniklerde aktif olarak stajlara çıkmakta ve bireylere birebir bakım uygulamalarına katılmaktadır. Bu nedenle hem öğrencilikleri döneminde hem de hemşirelik yaptıkları dönemde otizmlı bireyler ile karşılaşarak onlara

bakım vermektedir. Öğrencilerin otizmlı bireylere yönelik tutumları onlara bakım verme davranışlarını etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle öğrencilik döneminde tutumlarının belirlenerek olumlu tutum geliştirmelerine yardımcı olmak son derece önemlidir. Bu çalışmanın amacı, öğrencilerin merhamet düzeyleri ile otizm konusundaki tutumlarının belirlenmesidir.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŞTIRMANIN AMACI VE TÜRÜ

Bu araştırma, pediatri hemşireliği dersi alan öğrencilerin merhamet düzeyleri ile otizme yönelik tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi, öğrencilerdeki merhamet duygusu ile otizme yönelik tutumları arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması amacıyla tanımlayıcı ve kesitsel olarak gerçekleştirilmiştir.

ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırma bir üniversitenin sağlık bilimleri fakültesinde 3. sınıfta çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği dersi almakta olan hemşirelik öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Bu grubun seçilmesinin temel amacı, hemşirelik lisans eğitimi boyunca otizm ile ilgili bilgi bu dönemde verilmektedir. Araştırmanın evrenini 173 öğrenci oluşturmaktadır. Ayrıca örneklem seçimine gidilmemiş ve gönüllü olarak katılan öğrencilerin hepsi çalışmaya dâhil edilmiştir. Çalışma evrendeki öğrencilerin %80,3’ünü oluşturacak şekilde 139 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma verileri, 2020-2021 eğitim öğretim yılı güz döneminde çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği dersinin herhangi bir haftasında ders bittikten sonra araştırmanın amacı açıklanmış ve anket uygulanacağı ile ilgili duyuru yapılmıştır. Anket doldurmaya gönüllü olarak sınıfta kalan öğrencilere anketlerin dağıtılması ile veriler yüz yüze araştırmacılar tarafından toplanmıştır. Öğrencilerin anketi doldurması yaklaşık 5-10 dk sürmüştür.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırma verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan “Öğrenci Sosyo-Demografik Bilgi Formu”

“Otizm Spektrum Bozukluğuna Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği (OYTTÖ)” ve “Merhamet Ölçeği (MÖ)” kullanılarak toplanmıştır.

Öğrenci Sosyo-Demografik Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından hazırlanan öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, yaşadığı yer) ile ilgili sorular içeren formdur.

OYTTÖ: Flood ve ark. tarafından geliştirilen ölçek, otizmi olan bireylere yönelik toplumsal tutumları ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Yapılan analizler sonucunda ölçek bilgi, toplumsal tutumlar ve kişisel mesafe olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek maddeleri 0-2 arasında puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puan 0-52 arasında değişmektedir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,86 olarak hesaplanmıştır.¹⁵ Ölçeğin Türkçe versiyonuna uyarlaması Batum ve Aydın tarafından yapılmıştır. Bu anketin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik versiyonunda Cronbach α değeri 0,87 olarak bulunmuştur.¹⁶ Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach α değeri 0,84 olarak bulunmuştur.

MÖ: Pommier tarafından geliştirilen ölçek 24 maddeden oluşmaktadır.¹⁷ Ölçek; sevecenlik, umursamazlık, paylaşımların bilincinde olma, bağlantısızlık ve bilinçli farkındalık alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirliği Akdeniz ve Deniz tarafından yapılmıştır. Uyarlama çalışmasında iç tutarlık güvenilirlik katsayısının ölçeğin tümü için 0,85 olduğu görülmüştür.¹⁸ MÖ 24 maddeden oluşmakta olup, 5’li Likert (1=Hiçbir Zaman, 2=Nadiren, 3=Ara Sıra, 4=Sık Sık, 5=Her Zaman) tipindedir. Ölçeğin umursamazlık, bağlantısızlık ve ilişki kesme alt boyutları ters çevrilerek hesaplanır. Bu hesap sonrasında toplam puan ortalaması alınır. Ölçekten alınan toplam puan arttıkça merhamet düzeyi de artmaktadır. Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach α değeri 0,86 olarak bulunmuştur.

VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizinde SPSS 21.0 (SPSS Inc., Chicago, IL, ABD) paket programı kullanılmıştır. Sürekli değişkenler ortalama±standart sapma ve kategorik değişkenler sayı ve yüzde olarak verilmiştir. Sürekli değişkenler ortalama±standart sapma ve kategorik değişkenler sayı ve yüzde olarak verilecektir. Verile-

rin normal dağılım gösterme durumları Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. Gruplar arası farklılıkların karşılaştırılmasında İki Ortalama Arasındaki Farkın Önemlilik Testi veya Mann-Whitney U Testi; bağımlı grup karşılaştırmalarında, Tekrarlı Ölçümlerde Varyans Analizi veya Friedman Testi kullanılmıştır. Ayrıca sürekli değişkenlerin arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizleriyle incelenmiştir.

ARAŞTIRMANIN ETİK BOYUTU

Çalışmanın yürütülebilmesi için Pamukkale Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından etik kurul izni (tarih: 22 Eylül 2021, no: E-60116787-020-106534) ve çalışmanın yapılacağı kurumdan izin alınmıştır. Çalışmaya başlamadan önce öğrencilere çalışmanın konusu ve içeriği hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmaya katılmaya gönüllü öğrenciler ile çalışma yürütülmüş ve öğrencilerden sözlü onam alınmıştır. Çalışma, Helsinki Deklarasyonu 2008 Prensipleri’ne uygun olarak yürütülmüştür.

BULGULAR

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamasının 20,61±1,37 olduğu görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin %87,1’inin kadın, %98,6’sının bekâr, %74,8’inin Anadolu/temel lise mezunu olduğu, %67,6’sının hemşireliği isteyerek tercih ettiği görülmektedir. Öğrencilerden %4,3’ünün ailesinde ya da çevresinde otizmlili bir birey olduğu, %42,4’ünün otizmlili bireylerle karşılaştığı, sadece %2,9’unun otizmlili bir bireye bakım verdiği ve %13,7’sinin otizm ile ilgili bir eğitim aldığı tespit edilmiştir (Tablo 1).

Öğrencilerin ölçeklerden aldıkları puan ortalamaları ile sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırması Tablo 1’de verilmiştir. Öğrencilerin cinsiyet, hemşireliği isteyerek tercih etme ve ailelerinde ya da çevrelerinde otizmlili birey olma durumları ile MÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Medeni durumları ile de OYTTÖ puan ortalaması arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin OYTTÖ puan ortalaması 46,0±9,92’dir. MÖ’den aldıkları toplam puan 99,42±11,98 iken; 7,0±2,51 puan ortalaması ile

TABLO 1: Hemşirelik öğrencilerinin sosyodemografik özellikleri ve ölçek puanlarının değerlendirilmesi (n=139).

Özellikler	Sayı	Yüzde	Merhamet ölçeği değeri	Otizm Spektrum Bozukluğuna Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği değeri
Cinsiyet				
Kız	121	87,1	p=0,017	p=0,897
Erkek	18	12,9	t=2,415	t=0,130
Medeni durum				
Bekâr	137	98,6	p=0,111	p=0,000
Evli	2	1,4	t=1,604	t=11,840
Mezun olunan okul				
Sağlık meslek lisesi	12	8,6	p=0,677	p=0,400
Anadolu/temel lise	104	74,8	X ² =2,322	X ² =4,043
Meslek lisesi	60	4,3		
Fen lisesi	20	1,4		
Ön lisans	15	10,8		
Yaşadığı bölge				
İl	65	46,8	p=0,574	p=0,595
İlçe	47	33,8	X ² =1,110	X ² =1,038
Köy	27	19,4		
Hemşireliği isteyerek tercih etme				
Evet	94	67,6	p=0,048	p=0,053
Hayır	45	63,4	z=1,676	z=1,666
Ailede ya da tanıdıklarında otizm olan				
Evet	6	4,3	p=0,000	p=0,335
Hayır	133	95,7	z=3,960	z=3,015
Otizmli birey ile karşılaşma				
Evet	59	42,4	p=0,282	p=0,538
Hayır	80	57,6	z=2,080	z=2,159
Otizmli bireye bakım verme				
Evet	4	2,9	p=0,334	p=0,903
Hayır	135	97,1	z=1,920	z=2,565
Otizm ile ilgili eğitim alma				
Evet	19	13,7	p=0,389	p=0,278
Hayır	120	86,3	z=1,975	z=2,020

TABLO 2: Öğrencilerin ölçek puan ortalamaları.

Ölçekler	OYTTÖ	Öğrencilerin ölçek puanı X±SS
	Merhamet Ölçeği	46,0±9,92
	Merhamet Ölçeği alt boyutları	99,42±11,98
	Sevecenlik	16,69±2,78
	Umursamazlık	7,2±2,57
	Paylaşımların bilincinde olma	16,25±2,93
	Bağılantısızlık	7,23±2,32
	Bilinçli farkındalık	15,98±2,70
	İlişki kesme	7,0±2,51
	OYTTÖ alt boyutları	26,92±5,69
	Toplumsal tutum	10,86±2,62
	Bilgi	8,21±3,20
	Kişisel mesafe	

OYTTÖ: Otizm Spektrum Bozukluğuna Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği; SS: Standart sapma.

en düşük puanı ilişki kesme, 16,69±2,78 puan ortalaması ile en yüksek puanı sevecenlik alt boyutlarından almışlardır (Tablo 2).

Öğrencilerin MÖ'den aldıkları puan ortalamaları ile OYTTÖ aldıkları puan ortalaması arasında negatif yönde orta düzeyde bir korelasyon olduğu görülmektedir. Ayrıca MÖ alt boyutlarından paylaşımların bilincinde olma hariç hepsi ile OYTTÖ puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki mevcuttur (Tablo 3).

Tablolarda yer almamakla birlikte yapılan lojistik regresyon analizi sonucunda OYTTÖ aldıkları puan ortalaması ile MÖ puan ortalaması arasında anlamlı bir ilişki vardır ($F=22,196$, $p=0,000$). Öğrencilerin merhamet puanları otizme yönelik tutumlarının değişiminin %13,4'ünü açıklamış ve (Adjuster R Square=0,134) bu değer istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (Tablo 4).

TARTIŞMA

Hemşirelik eğitim boyunca öğrenciler sıklıkla klinik alanlarda, okullarda, aile sağlığı merkezleri gibi alanlarda çocuklara ve erişkinlere bakım vermektedir. Bu süreçte ve meslekleri boyunca otizmlili bireylere de bakım vermeleri gerekmektedir. Bu nedenle onlara karşı tutumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve olumlu tutum geliştirilmesinin desteklenmesi son derece önemlidir.

Daha önceki çalışmalar ile otizm hakkında bilgi alınmanın ya da otizmlili aile üyeleri veya yakın arkadaşları olan kişilerin, olmayanlara göre otizm hakkında daha fazla bilgi sahibi olmadıkları biliniyordu.^{19,20} Pediatri hemşireliği dersi alan öğrencilerin merhamet düzeyleri ile otizme yönelik tutumlarını karşılaştırmak amacı ile yapılmış bu çalışmada benzer bir şekilde öğrencilerin ailesinde ya da tanıdıklarında otizmlili birey olması, otizmlili bireye bakım vermeleri, otizmlili bireyle karşılaşmalarının ya da otizme yönelik eğitim almalarının otizme yönelik tutumlarını etkilemediği görülmektedir. Öğrencilerin otizme yönelik tutumlarını etkileyen tek özelliğın medeni durumları olduğu belirlenmiştir. Evli olan öğrencilerin bekâr olanlara oranla puanlarının yaklaşık 12 puan daha düşük olduğu görülmektedir. Bunun nedeninin merhamet düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı olmasa da daha yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu çalışmada, evli olan öğrencilerin bekâr olanlara oranla merhamet puanlarının yaklaşık 13 puan daha yüksek olduğu görülmektedir.

TABLO 3: Öğrencilerin Merhamet Ölçeği ile OYTTÖ puan ortalamaları arasındaki ilişki.

Merhamet ölçeği	Paylaşımların bilincinde olma		Bağlantısızlık	Bilinçli farkındalık	İlişki kesme	OYTTÖ	Toplumsal tutum	Bilgi	Kişisel mesafe
	Sevecenlik	Umursamazlık							
Merhamet ölçeği	0,822	-0,792	0,661	0,803	-0,754	-0,375	-0,126	-0,390	
Sevecenlik		-0,537	0,528	0,734	-0,501	-0,307	-0,062	-0,368	
Umursamazlık			-0,289	-0,451	0,722	0,322	0,184	0,203	
Paylaşımların bilincinde olma				0,630	-0,198	-0,167	0,014	-0,312	
Bağlantısızlık				-0,354	0,676	0,240	0,156	0,186	
Bilinçli farkındalık					-0,410	-0,266	0,008	-0,353	
İlişki kesme						0,399	0,416	0,318	
OYTTÖ							0,949	0,794	
Toplumsal tutum								0,634	
Bilgi									0,388

Pearson Korelasyon Analizi; OYTTÖ: Otizm Spektrum Bozukluğuna Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği.

TABLO 4: Öğrencilerin Otizm Spektrum Bozukluğuna Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği ile Merhamet Ölçeği puan ortalamaları lojistik regresyon analizi.

	B	Standart hata	Wald istatistiği	Sd	p değeri	Odds oranı	%95 GA
Merhamet Ölçeği	0,375	0,067	22,196	1	0,000	0,134	0,098-0,447

Sd: Serbestlik derecesi; GA: Güven aralığı

Öğrencilerin merhamet düzeylerini etkileyen değişkenler ise cinsiyet, mesleği isteyerek tercih etme ve otizmlile aile üyeleri veya yakın arkadaşları olan kişiler olarak belirlenmiştir. Öğrencilerden kadın olanların, mesleği isteyerek gelenlerin ve otizmlile aile üyeleri veya tanıdıkları olanların merhamet puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Literatürde de benzer şekilde kadınların merhamet düzeylerinin daha yüksek olduğu bildirilmiştir.^{21,22} Türk Dil Kurumuna göre kadın “analık veya ev yönetimi bakımından gereken erdemleri, becerileri olan” olarak tanımlanmaktadır.¹⁰ Kadınların merhamet puanlarının yüksek çıkmasının onların bu doğasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Hemşirelik mesleğini tanımlarken sıklıkla “merhamet” kelimesi kullanılmakta ve hemşireler merhametli olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada da literatür benzer şekilde hemşirelik öğrencilerinin merhamet düzeyleri yüksek bulunmuştur.^{21,22} Merhamet duygusu bireylerin ihtiyaç hissettikleri sıkıntılı anlarında onlara destek olmaya yönelik davranışsal, bilişsel ve duygusal bir tutumdur.²³ Bu nedenle bireylere karşı tutumumuzu etkileyecek en önemli yordayıcılardan bir tanesi merhamet duygusudur. Bu çalışmaya katılan öğrencilerin merhamet düzeylerinin otizme yönelik tutumları ile ilişkili olduğu, merhamet düzeyi yüksek olan öğrencilerin otizme yönelik olumsuz tutumlarının düşük olduğu görülmektedir. Öğrencilerin merhamet düzeyleri arttıkça otizme yönelik olumsuz tutumlarının azaldığı belirlenmiştir.

Literatürde 1. sınıf hemşirelik ve tıp fakültesi öğrencilerinin 1/4’üne yakınının otizmin farkında olmadığı, otizm hakkındaki bilgi düzeylerinin öğrencilerin otizme yönelik tutumlarını etkilediğini bildiren çalışmalar bulunmaktadır.^{24,25} Otizm hakkındaki bilgi düzeyinin otizme yönelik tutumu etkilediğinin belirlenmiş olmasına rağmen hemşirelerde ve hemşi-

relik öğrencilerinde bilgi eksikliğinin yaygın olduğu görülmektedir.²⁴⁻²⁸ Hatta pediatri hemşireleri ile yapılan bir çalışmada, hemşirelerin %41’inin otizmi doğaüstü nedenlere bağladığı görülmektedir.²⁹ Literatürdeki bilgilerden farklı olarak bu çalışmada öğrencilerin bilgi düzeyi puanlarının ortalamada olduğu görülmektedir. Bunun öğrencilerin 3. sınıftan olması ve pediatri dersinde öğrencilere otizmlile çocuklar ile ilgili konu anlatılıyor olmasında kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Otizme karşı tutumlarına bakıldığında ise olumsuz tutuma yönelik ölçek puanlarının ortalamasının önemli ölçüde altında olduğu görülmektedir. Literatürdeki bilgiler ışığında bilgi puan ortalamaları nedeni ile çalışmadaki öğrencilerin olumsuz tutum puan ortalamalarının daha yüksek olması beklenebilirdi. Ancak OYTTÖ puan ortalamalarının düşük olmasının öğrencilerin merhamet düzeylerinin yüksekliğinden kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın tek bir fakültenin hemşirelik bölümü öğrencilerinde gerçekleştirilmiş olması, otizme yönelik tutumlarına ve merhamet düzeylerine ilişkin bilgilerin öğrenciler tarafından bildirmiş olması çalışmanın sınırlılıklarıdır.

SONUÇ

Çalışmadan elde edilen veriler ışığında öğrencilerin bilgilerinin ötesinde merhamet duygularının da otizmlile bireylere karşı olumlu tutum sergilemelerinde etkili olduğu görülmektedir. Bu da hemşirelerin eğitimi sırasında profesyonel gelişimlerinin desteklenmesi kadar insani duyguların gelişiminin de son derece önemli olduğunu göstermektedir. Bu yönde müfredatlarda değişiklikler, eklemeler yapılabileceği düşünülmektedir. Elde edilen verilerde öğrencilerin otizme yönelik olumsuz tutumlarının düşük olması bu bireylere bakım davranışlarını olumlu etkileyeceği için sevindiricidir. Ancak yine de olumlu

tutum geliştirilmesi konusunda ihtiyaç duyan öğrencilerin fark edilerek desteklenmesi önerilmektedir. Sonuç olarak öğrencilerde merhamet duygunun geliştirilmesi ve otizmli bireylere yönelik olumlu tutumlar geliştirilmesini destekleyici faaliyetlerin artırılması önerilmektedir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Çiğdem Erdoğan; **Tasarım:** Çiğdem Erdoğan, Sibel Serap Ceylan; **Denetleme/Danışmanlık:** Sibel Serap Ceylan, Çiğdem Erdoğan; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Çiğdem Erdoğan, Sibel Serap Ceylan; **Analiz ve/veya Yorum:** Çiğdem Erdoğan; **Kaynak Taraması:** Çiğdem Erdoğan; **Makalenin Yazımı:** Çiğdem Erdoğan, Sibel Serap Ceylan; **Eleştirel İnceleme:** Sibel Serap Ceylan.

KAYNAKLAR

- Mohammadi F, Rakhshan M, Molazem Z, Zareh N, Gillespie M. Caregivers' perception of dignity in teenagers with autism spectrum disorder. *Nurs Ethics*. 2019;26(7-8):2035-46. [Crossref] [PubMed]
- Navae SA, Abedanzadeh R, Salar S, Sharif MR. The effects of positive normative feedback on learning a throwing task among children with autism spectrum disorder. *Nursing and Midwifery Studies*. 2018;7(2):87-9. [Crossref]
- Rakap S, Balıkcı S. Using embedded instruction to teach functional skills to a preschool child with autism. *International Journal of Developmental Disabilities*. 2017;63(1):17-26. [Crossref]
- Ocakçı AF, Karakoç A. Çocuklarda uyum ve davranış sorunları ve hemşirelik yaklaşımı. Conk Z, Başbakkal Z, Bal Yılmaz H, Bolışık B, editörler. *Pediatric Hemşireliği*. 1. Baskı. İzmir: Akademisyen Tıp Kitabevi; 2013. p.819-46.
- Hassall R, Rose J, McDonald J. Parenting stress in mothers of children with an intellectual disability: the effects of parental cognitions in relation to child characteristics and family support. *J Intellect Disabil Res*. 2005;49(Pt 6):405-18. [Crossref] [PubMed]
- Tomanik S, Harris GE, Hawkins J. The relationship between behaviours exhibited by children with autism and maternal stress. *Journal of Intellectual and Developmental Disability*. 2004;29(1):16-26. [Crossref]
- Hastings RP, Johnson E. Stress in UK families conducting intensive home-based behavioral intervention for their young child with autism. *J Autism Dev Disord*. 2001;31(3):327-36. [PubMed]
- Herring S, Gray K, Taffe J, Tonge B, Sweeney D, Einfeld S. Behaviour and emotional problems in toddlers with pervasive developmental disorders and developmental delay: associations with parental mental health and family functioning. *J Intellect Disabil Res*. 2006;50(Pt 12):874-82. [Crossref] [PubMed]
- Aydın D, Özgen ZE. Çocuklarda otizm spektrum bozukluğu ve erken tanılamada hemşirenin rolü [The role of nurses in autism spectrum disorders and early diagnosis in children]. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2018;7(3):93-101. [Link]
- Türk Dil Kurumu [Internet]. © 2019-TDK [Erişim tarihi: 1.1.2022]. Genel Türkçe Sözlüğü. Erişim linki: [Link]
- Dalgacı B, Gürses İ. Merhametin sağlık hizmetlerindeki yeri ve önemi [Nature and importance of compassion in health care]. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2018;2(1):181-204. [Crossref]
- Bradshaw A. Compassion: what history teaches us. *Nurs Times*. 2011;107(19-20):12-4. [PubMed]
- Perez-Bret E, Altisent R, Rocafort J. Definition of compassion in health-care: a systematic literature review. *International Journal of Palliative Nursing*. 2016;22(12):599-606. [Crossref] [PubMed]
- Sinclair S, Bouchal SR, Schulte F, M T Guilcher G, Kuhn S, Rapoport A, et al. Compassion in pediatric oncology: a patient, parent and health-care provider empirical model. *Psychooncology*. 2021;30(10):1728-38. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Flood LN, Bulgrin A, Morgan BL. Piecing together the puzzle: development of the societal attitudes towards autism (SATA) scale. *Journal of Research in Special Educational Needs*. 2013;13(2):121-8. [Crossref]
- Batum S, Aydın A. Otizm Spektrum Bozukluğuna Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2021;5(2):1-24. [Link]
- Pommier EA. The compassion scale. *Dissertation Abstracts International Section A: Humanities and Social Sciences*. 2011;72:1174. [Link]
- Akdeniz S, Deniz M. Merhamet Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması [The Turkish adaptation of the Compassion Scale: a validity and reliability study]. *The Journal of Happiness & Well-Being*. 2016;4(1):50-61. [Link]
- Khaleel Abdullah M. Assessment of college of nursing students' knowledge about autism disorder. *Mosul Journal of Nursing* 2015;3(2):97-102. [Crossref]
- Pipkin LM. Physician assistants' knowledge and attitudes regarding autism. University of Toledo. 2011.
- Gündüzoğlu NÇ, Akın Korhan E, Kuzeyli Yıldırım Y, Şenuzun Aykar F, Üstün Ç. Hemşirelik öğrencilerinde merhamet düzeyi [Compassion level of nursing students]. *Journal of Human Rhythm*. 2019;5(2):104-16. [Link]

22. Çingöl N, Çelebi E, Zengin S, Karakaş M. Bir sağlık yüksek okulu hemşirelik bölümü öğrencilerinin merhamet düzeylerinin incelenmesi [The investigation of compassion level of nursing students in a health]. *Klinik Psikiyatri Dergisi*. 2018;21(1):61-7. [\[Link\]](#)
23. Sprecher S, Fehr B. Compassionate love for close others and humanity. *Journal of Social and Personal Relationships*. 2005;22(5):629-51. [\[Crossref\]](#)
24. Luleci NE, Hidiroglu S, Karavus M, Celik S, Cetiner D, Koc E, et al. A study exploring the autism awareness of first grade nursing and medical students in Istanbul, Turkey. *J Pak Med Assoc*. 2016;66(8):916-21. [\[PubMed\]](#)
25. Ahmed FY, El Karmalawy E, Helmy E. Assessment of knowledge and attitude of technical nursing school students regarding autistic children. *Egyptian Nursing Journal*. 2020;17(2):117-25.
26. Bakare MO, Munir KM. Excess of non-verbal cases of autism spectrum disorders presenting to orthodox clinical practice in Africa - a trend possibly resulting from late diagnosis and intervention. *S Afr J Psychiatr*. 2011;17(4):118-20. [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
27. Giarelli E, Ruttenberg J, Segal A. Continuing education for nurses in the clinical management of autism spectrum disorders: results of a pilot evaluation. *J Contin Educ Nurs*. 2012;43(4):169-76. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
28. Bakır E, Geçkil E. Investigation of the knowledge levels of nurses and midwives about autism and its early diagnosis. *Asian Pac J Health Sci*. 2016;3(4):67-72. [\[Crossref\]](#)
29. Bakare MO, Ebigbo PO, Agomoh AO, Eaton J, Onyeama GM, Okonkwo KO, et al. Knowledge about childhood autism and opinion among health-care workers on availability of facilities and law caring for the needs and rights of children with childhood autism and other developmental disorders in Nigeria. *BMC Pediatr*. 2009;9:12. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)